

'hongertrekkers'), van januari af de samenwerkende kerken en, tenslotte, de Nederlandse regering te Londen die voedsel uit het buitenland deed aanvoeren hetwelk eind februari voor het eerst in distributie kwam. Die buitenlandse hulp en de laatste fase van de hongerwinter komen pas in hoofdstuk 14 aan de orde – in dit hoofdstuk gaan wij, wat de rantsoenering betreft, niet verder dan tot de maand februari: het voorlopige dieptepunt in een van de meest catastrofale perioden welke de Nederlandse geschiedenis heeft gekend.

Daling der rantsoenen

Regel was dat het door ir. Louwes geleide rijksbureau voor de voedselvoorziening in oorlogstijd telkens voor een periode van vier weken de rantsoenen vaststelde en via de dagbladers bekendmaakte. Uiteraard kon die vaststelling pas geschieden nadat het rijksbureau van of via de Provinciale Voedselcommissarissen had vernomen, welke hoeveelheden voedsel ter beschikking gesteld waren of zouden worden (zowel door de boeren en tuinders als door de levensmiddelen-industrie) en of het transport en de opslag dusdanig waren geregeld dat in elke z.g. distributiekring voldoende levensmiddelen aanwezig zouden zijn om de groot- en kleinhandel regelmatig te bevoorraden; de kleinhandelaren konden dan van de grossiers voldoende voorraden ontvangen en de consumenten konden vervolgens de rantsoenbonnen die zij op vertoon van hun distributiestamkaart bij de gemeentelijke distributiediensten hadden afgehaald, aan de kleinhandelaren presenteren. Tot en met de bevoorrading van de kleinhandel waren bij dit alles de in '42 ingestelde agrarische hoofdbedrijf- en bedrijfsschappen ten nauwste betrokken; er waren drie hoofdbedrijfsschappen: voor zuivel, margarine, vetten en oliën, voor akkerbouwproducten, en voor tuinbouwproducten, en twee bedrijfsschappen: voor vee en voor vlees en (maar dat laatste bedrijfsschap speelde doordat de pluimveestapel in de eerste bezettingsjaren goeddeels was opgeruimd, nauwelijks een rol) voor pluimvee en eieren.

Deze gehele organisatie droeg een landelijk karakter en de rantsoenen werden van '40 af ook voor het gehele land vastgesteld, verschillend voor de verschillende groepen consumenten (voor kinderen van nul tot vier jaar, voor personen die zware resp. zeer zware arbeid verrichtten, voor zwangere vrouwen alsook voor sommige zieken golden afwijkende